

Patkó Károly (1895-1941)

Fürdés után 1924

olaj, vászon 68,5x56cm

jelezve balra lent: Patkó 1924

Irodalom:

- Gerevich Tibor: Patkó Károly, a művész
In.: Patkó Károly emlékkiállítás Nemzeti Szalon, 1941. (kat.) 5-10.
- P. Szűcs Julianna: A posztavantgarde modell: Patkó Károly
In.: A római iskola Budapest, 1987. 36-38.
- Zwickl András: Neoklasszicizmus a 20-as évek magyar festészetében
Ars Hungarica, 1993/2. 203-211.
- Zwickl András: Nagybánya és az aktfestészet
In.: Nagybánya művészete MNG, 1996. (kat.) 246-268.
- P. Szűcs Julianna: Patkó Károly Közéletés egy félig-meddig elfeledett életműhöz.
In.: Kovács Dezső gyűjteménye I. 1996. (kat.) 4-9.

Kiállítva:

- Feltehetően Ernst Múzeum 1924 október 49.tétel
Fürdő után címmel

Az 1920-as évek neoklasszicizmusának legjelentősebb alkotásai, a nagyszabású, mitológiai témájú aktkompozíciók 1922-23 folyamán születtek meg. A monumentális, szoborszerű alakokat felvonultató festmények összegzői voltak annak a számos előtanulmánynak, kompozíciós vázlatnak, melyeket a művészek az előző néhány esztendő folyamán készítettek. Talán legnagyobb hatású Szőnyi István *Danaidák* című, 1922-23-ban készült olajfestménye volt, melyhez méltón kapcsolódtak a pályatársak, Aba-Novák Vilmos (*Fürdőzők*, 1922) és Patkó Károly (*Niobidák*, 1923) kompozíciói.

A klasszicizáló nemzedék fény-árnyék által erőteljesen modellált, időtlen mozdulatlanúságba merevedett sokfigurás kompozíciói elsősorban a művészi formakísérletek színterei voltak. A mitológiai-bibliái témák, címek is többségében ürügyül szolgáltak: így vált a fekvő akt Vénusszá vagy Danaévá, a fürdőzés jelenete Betsabé vagy Zsuzsanna fürdőzésévé, a több alakot felvonultató aktábrázolások a Danaidák vagy Niobidák megjelenítőjévé. "Sox cím egyáltalán nem utal semmire (...) és meglehetősen Sox olyan jelenettel találkozunk, amelyeknek témája és címe a meztelenségnek valamilyen hétköznapi magyarázatát adják (...), ugyanakkor ezeket az ábrázolásokat is valamiféle ünnepélyes vagy misztikus hangulat tölti el" -írja Zwickl András.

A reprezentatív aktképek mellett az 1920-as évek első felében számos önálló igénnyel alkotott, kisebb méretű, intim hangulatú, aktábrázolás készült. Ezekhez köthető Patkó Károly *Fürdés után* (1924) című olajfestménye is, mely talán azonos a művész 1924-es Ernst Múzeum-beli kiállításán be-

mutatott képpel (49. *Fürdő után*).

Az idealizált kompozíciókkal szemben a félaktban ábrázolt, tükrös szekrényke előtt öltözködő, kendőjét igazító modellt a művész egészen hétköznapi szituációban ábrázolta, ezáltal Szőnyi István néhány hasonló felfogású, korábbi kompozíciójához (*Félakt gyümölcsös tállal*, *Fürdés után* 1921, *Betsabé* 1923) kapcsolódik. E nemzedéknek a klasszikus és reneszánsz művészet mellett legfontosabb ihletője Rembrandt művészete. Szőnyi korai műveinek Rembrandt inspirációja szűrődik át Patkó alkotásán is. A fény-árnyék által modellált, erőteljes plaszticitású testet átsugárzó, szinte spirituális fény, illetve a korszpecifikus kellékek hiánya egyfajta mesterséges kortalanságba emelik az ábrázolást. A zsirosan, pasztózusan megfestett aranybarna testfelületen megjelennek a háttér - nagyvonalúan, vastagon, festőkéssel felvitt - komplementer tükrizzöldjének reflexei. A korábbi időszak szinte monokróm, visszafogott tónusai helyett e merész színpárosítás, - melyet az akt drapériájának mélyvöröse és a kendő tört fehér színe egészít ki - már az 1925 körüli kompozíciók kivilágosodó színvilágának vibráló irizálását előlegezi meg.

E műhöz közvetlenül kapcsolódnak Patkó 1923-ban készült munkái közül *Tükör előtt* című olajfestménye, mely ugyanezt a témát dolgozza fel fordított beállításban, többalakos változatban, illetve egy kisebb méretű, lehunyt szemű nő félaktot ábrázoló rézkarca (*Madonna*).

Patkó művészetének kiteljesedéséhez jelentősen hozzájárult a Szinyei Merse Pál Társaság utazási ösztöndíja. 1923-ban külföldi múzeumokban tanulmányozhatta az addig csak reprodukciókról ismert reneszánsz mesterek alkotásait. *A Fürdés után* rembrandti ihletettségen túl a XV-XVI. századi velencei festészet, különösen Bellini: *Hölgy tükörrel* című képének hatását fedezhetjük fel, megformálásban, kompozícióban egyaránt. A festmény analógiájaként értékelhetjük Lotz Károly *Fésülködő leányát* is.

A fürdőzés témája évszázadok óta jó ürügyül szolgál az aktábrázolásra. A klasszicizáló nemzedék tagjai éltek e lehetőséggel, Patkó is több hasonló témájú festményt és grafikát (*Fürdőzők*, *Fürdés után* 1923, *Fürdőző nők* 1926) alkotott, melyek jó része többalakos kompozíció. Ezekhez kapcsolódnak Aba-Novák Vilmos ekkoriban készült festményei (*Eta mosdik* 1924, *Fürdetés* 1924 k., *Fésülködés* 1925) is.

Patkó Károly nagyszabású aktkompozíciói mellett figyelemre méltó *Fürdés után* című alkotása is, melyet bensőséges hangulata, lírai megfogalmazása tesz a művész "klasszikus" korszakának vonzó darabjává.

ZS.F.